

68

I. Τζεμιά - Σαυελλαροπούλου

"Ότι θυμάμαι από τη μαθησία μου
κοντά στον Αφιόχο Ριάδου"

Ιεμήνη Τερεμπί-Σακελλαροπούλου

Ο,ΤΙ ΘΥΜΑΜΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ ΜΟΥ
ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΑΙΜΙΑΙΟ ΠΙΛΑΤΗ

ανάτυπο από τον τίτλο τόμο
της επιστημονικής επιτηδεύματι
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης
του Δήμου Θεσσαλονίκης

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1994

ΟΤΙ ΘΥΜΑΜΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ ΜΟΥ
ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΑΙΜΑΙΟ ΠΑΙΔΗ

Μαθήτευσα κοντά στον Ριάδη μια ολόκληρη δεκαετία στην τάξη του πάνω, στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, από την παιδική μου ηλικία έως τις διπλωματικές εξετάσεις. Παρακολούθησα και τα μαθήματά του της Ιστορίας Μουσικής.

Ήταν η δεκαετία 1923-1933, η απαρχή της άνθησης, της εντυπωσιακής οικονομικής και πνευματικής ανάπτυξης της Μακεδονίας και ιδιαίτερα της Θεσσαλονίκης.

Δύο γεγονότα στάθηκαν οι κυριότεροι σταθμοί στην εξέλιξη αυτή. Το πρώτο είναι η εγκατάσταση των προσφύγων της Μικράς Ασίας, που έδωσαν νέο αίμα στον τόπο και μετέφεραν το φωτεινό πνεύμα της Ιονίας. Το δεύτερο είναι η ίδρυση του Πανεπιστημίου με πρωτοβουλία του Παπαναστασίου.

Στις δεκαετίες που πέρασαν, το Πανεπιστήμιο έχει πλουτίσει το επιστημονικό δυναμικό της χώρας με χιλιάδες επιστήμονες. Πολλοί απ' αυτούς αναδείχθηκαν κορυφαίοι στον τομέα τους, με μεγάλη συμβολή στην επιστημονική, πολιτική και εθνική ζωή της Ελλάδας.

Σήμερα το Πανεπιστήμιο θεωρείται ισότιμο με τα σπουδαιότερα Πανεπιστήμια της Ευρώπης.

Γύρω στα 1930, η κατάσταση ήταν πολύ διαφορετική από τη σημερινή. Οι κοινωνικοπολιτικές ιδεολογικές συγκρούσεις ήταν εξόχως και επηρέαζαν την πνευματική ζωή της χώρας, τα πολιτιστικά δρώμενα.

Την εποχή αυτή (που η προβληματική της δόθηκε από την άξια λογοτεχνική γενιά των Μυρβήλη, Βενέζη, Θεοτοκά, Τερζάκη και από τους μεγάλους μας ποιητές Βάρναλη, Ελύτη, Σεφέρη, Ρίτσου) είχε αναπτυχθεί στη Θεσσαλονίκη (νομίζω γύρω από το περιοδικό «Μακεδονικές Ημέρες») το λογοτεχνικό κίνημα του «επιστημονικού μονολόγου» με τον πεζογράφο Στέλιο Πεφλουδά και άλλους.

Στην πόηση ο Βαρδουλάς και η Ζωή Καρέλλη ήταν οι πιο σημαντικοί. Ο Πεντέλικος, ο πεζογράφος με την πρωτότυπη και ιδιόμορφη γραφή, είχε ήδη παρουσιαστεί.

Ο Ριάδης δεν ανήκε στον κύκλο των «Μακεδονικών Ημερών». Ζούσε στον δικό του κόσμο, αποστασιοποιημένος από τις αντιθέσεις της εποχής.

που προήλθαν και προετοίμασαν τη λήλατα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, που έβρισκε καλύτερα. Δημοσίευσε πεζά και ποιήματα σε άλλα περιοδικά («Εποχή», για παράδειγμα), ημερησίως («Μακεδονικά», «Θεσσαλονίκη») και στις εφημερίδες.

Συνδέεται φιλικά με τον λόγιο δημοσιογράφο της εφημερίδας «Φως» Πέτρο Ορολόγιο, που έγραψε με το ψευδώνυμο Φωτισμός. Ο Πέτρος Φωτισμός είχε συντηρητικές-ακροδεξιές ιδέες επηρεασμένος από τον Charles Maurras της «Action Française».

Κατά πρώτο τρόπο, που εξηγείται όμως από την ιδιομορφία του Ριάδη, η φιλία αυτή δεν διαταράχθηκε ποτέ από το γεγονός ότι ο Ριάδης ήταν θυμαστικός και στενός φίλος του ιδρυτή της Ελληνικής Δημοκρατίας Αλ. Παπαναστασίου, πολιτικού άνδρα με δικτατορικά αντίθετη πολιτική φιλοσοφία.

Ο Ριάδης καλλέργησε παράλληλα με τη Μουσική και τον Ποιητικό Λόγο, γιατί πίστευε ότι και το «ομήριμο Λόγο» και Μουσική είναι το τέλος στην Τέχνη», όπως γράφει στην ημετέλη του Ιστορία της Μουσικής.

Στην περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα (1904) νέετατος, 17 χρονών, δημοσίευσε στις εφημερίδες και τα περιοδικά Θεσσαλονίκης, Αθήνας, Κωνσταντινούπολης πατριωτικά ποιήματα, που συνδεδεώσαν από καλακρευτικά επαινετικά στίχους των εκδοτών για τον ποιητή της.

Όπως φαίνεται είχε επαφή με τον Στέφανο Δραγούμη, από τους προεταγμένους του Αγώνα. Στο Αρχείο Ριάδη, που μου παρέδωσε η αξιόμαχη Ελένη Ριάδη, βρίσκεται φωτογραφία του Δραγούμη με αφίσσα προς τον Ριάδη.

Ο όμως στην Μακεδονία. Το επίσημο του Παύλου Μελιά, και τα άλλα πατριωτικά ποιήματα, που υπογράφει στην αρχή με το πατρικό του όνομα Κου, κατόπιν ως Απ. Ελευθεριάδης, για να υπογραμμίσει την ελληνικότητά του, είναι πρωτόδικα με τη σημερινή μορφή του καιρού εκείνου. Αξίζουν όμως ν' αναφερθούν, γιατί διακρίνονται από το γνήσιο πατριωτισμό του υπόδικου ελληνισμού. Ακόμα και γιατί η σημερινή βλακική συρροή προσάγει σ' αυτά κάποια επικαιρότητα.

Στο Παρίσι, το 1914, αναγράφει προσεχή δημοσίευση μελέτης με τίτλο «Memoires de la révolution macedonienne». Πρόκειται, προφανώς, για απομνημονεύματα του Μακεδονικού Αγώνα. Δεν μου είναι γνωστό το αν αυτή η μελέτη δημοσιεύτηκε ή αν ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος ματάωσε τη συγκεκριμένη της μελέτη. Στα χειρόγραφα που έχω δεν υπάρχει η μελέτη αυτή.

Τα ποιήματα που υπέγραψαν στο Αρχείο, δημοσιευμένα ή όχι, δεν είναι πολλά.

Μετα κύρια ποιήματα φαίνεται να έχουν γράψει στην τελευταία τους μορφή. Είναι τα «Τραγούδια της Περραιβιάδας», «Το πέλαμο των δύο αγα-

πημένον», «Το τραγούδι του Κούρδου» και μερικά άλλα γραμμένα σε γαλλική γλώσσα.

Άλλα είναι πολλές φορές σχεδιάσματα, δημοσιευμένα σε διάφορα κομμάτια χαρτί, σε προγράμματα (συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων), σε ύφροδελτία της Δημοκρατικής Ένωσης. Είναι όμως χρήσιμα για να κατανοήσουμε την προσωπικότητα του ποιητή. (Όπως, όταν γράφει,

κι' είμαστε νέοι
κι' είμαστε υφραίσι
και δεν θα φοβηθούμε
την ζωή στα μάτια
να τη δούμε.

Έχει επιστρέψει από το 1915 στην Ελλάδα, ύστερα από μεγάλη καλλιτεχνική επιτυχία στο Παρίσι, όπου τα έργα του τυπώνονται και εκτελούνται σε κονσέρτα μαζί με τα έργα των F. Falli Granados και αποσπιά λαμπρές κριτικές.

Στο Monte Musical χαρακτηρίζεται: «...El Greco parmi les Ibiériens και ένας από τους πιο σπάνια προικισμένους της γενιάς του (plus rarement donnés de sa generation).

Στην Revue Française de Musique δημοσιεύεται, τον Μάη του 1914, Το τραγούδι του Raika, με το στίχο «charmant auren». Τα έργα του αυτά είχαν εκτελεσθεί σε κονσέρτο ευρωπαϊκής μουσικής μαζί με έργα του Stravinsky και του Ρουσσώμου Enesco.

Τον Σεπτέμβριο του 1916 γράφει στον Βραζιλ, εκδότη ημερησίως, «βρίσκομαι στον τόπο μου πάλι έπειτα από τόσα χρόνια —ίσως τα καλύτερά μου— ζενταίσι».

Αυτό το συναίσθημα, ότι το αποκορύφωμα της δημιουργικής του επιτυχίας έχει συντελεστεί στα χρόνια της διαμονής του στο Παρίσι, τον ακολουθεί ως το τέλος της ζωής του.

Δεν αναφέρεται ποτέ στους καθηγητές του στο Μόναχο Felix Mohl και Beer Walbrunn.

Ο Δημ. Λάλλας, πρώτος δάσκαλός του, Μακεδόνας συνθέτης, μαθητής του Wagner, ή οι Debussy και Ravel είναι τα αγαπημένα του πρότυπα.

Στα χειρόγραφα του υπάρχει ποίημα αφιερωμένο στον Λάλλα και στο κείμενο της Ιστορίας της Μουσικής μνημονεύει με απεριόριστο σεβασμό και αγάπη του Debussy. Στον Ravel αφιερώνει μουσική για πιάνο.

Εδώ ως μου επιτραπεί να αναφερθώ και σ' ένα αφιέρωμα που έχει σχέση με τον Γυμναστικό Σύλλογο «Ηρακλής». Γράφει όμως γι' αυτόν στα 1918 και τελειώνει:

Ηρακλή, η φροσύνη που σε ύψωσε
Στον Ολύμπιο ουρανό
'Αβήγασα καιεί μέσα μας
Πνεύμα θεοστό.

Ο ύμνος αυτός αφιερώνεται στον φίλο και συμπατριώτη Πρόεδρο του Συλλόγου «Ηρακλή», κ. Απόστολο Κομητόπουλο.

Ενώ στο βήθος είναι απίστευτα και προσεγγιστικά στους απίστευτα και ταπεινούς ανθρώπους του λαού, επιδιώκει εξαιρετικά να εμφανίζεται κομψοφώνως και άνετα, τύπου Brummel, με μονόλο, γραφές, μπαμπού, για να εντυπωσιάσει την ακόμα μικροαστική κοινωνία της τότε Θεσσαλονίκης.

Τα ταξίδια του στην Αθήνα, η επικοινωνία με τους πνευματικούς και καλλιτεχνικούς κύκλους, τον Παζλιά, τον Σουλελιάν, τον Καλομοίρη, τον Μητρόπουλο, τις εκτελέστρες των έργων του Φωκά, Καλοποπούλου, Καλαμαριώτη, οι διθυραμβικές κριτικές της Σοφίας Σπανοδάκη, του Ξακζωντανίου τον παλιό ενθουσιασμό.

Γιατί, όπως φαίνεται από ορισμένες παροδικές στιγμές, που άφησε να προδοθεί η πικρία του, είχε μεγάλες ψυχικές μεταπτώσεις, που έληξε κάτω από μια συνεχή επίδειξη χιουμοριστικής διάθεσης. Μια τέτοια ώρα γράφει:

Σκόρπισε βορράκι μου
άρρευση καρδιά
πάνω σε πάλ'αλλη
και σε ξηρατιά.

Οι μουσικές σπουδές στο Κρατικό Ωδείο της δεκαετίας του 1920-1930 είχαν δώσει την πρώτη συστηματική μουσική παιδεία και είχαν δημιουργήσει τα πρώτα βασικά στάδια της συμφωνικής ορχήστρας, που διαλύθηκε τότε ο διευθυντής του Ωδείου Αλέξ. Καζαντζής.

Παράλληλα υπήρχαν και τα δύο ιδιωτικά Ωδεία, το Μακεδονικό, με διευθυντή τον Φωφόρο, και το Εθνικό, με διευθυντή τον Σάβο Βασιλειάδη.

Η συμβολή του Ριάδη με τη διδασκαλία Σύνοψτης, Ιστορίας Μουσικής και Πιάνο δεν είναι ασήμαντη.

Από τους μαθητές του στη Σύνοψη, ο εξαίρετος μουσουργός Γιάννης Παπαϊωάννου πρόσφερε σπουδαίο έργο συνθετικό και παιδαγωγικό στη νεοελληνική μουσική. Ο ίδιος ο Ριάδης από τα πρώτα χρόνια της επιστροφής του στην Ελλάδα, στην περίοδο της Γενικής Διοίκησης Αδωνιδή, συγκεντρώνει δημοτικά τραγούδια, κυρίως της Μακεδονίας, όπως γράφει.

Αυτή η ανέκδοτη συλλογή δημοτικών τραγουδιών δεν υπάρχει στα χειρόγραφα του. Υπάρχει μόνο μια μελέτη για το λαϊκό τραγούδι, απ' όπου διαβάζω:

«Τα δημοτικά μας τραγούδια είναι ανυπέβλητα εις ωραιότητα και γάργαρο. Κανείς λαός του κόσμου δεν κατόρθωσε να αποδώσει με τόση ενέργεια τα συναισθημάτα του διά της Μουσικής και με τόση θαυμαστήν πρωτοτυπία. Οι νεώτεροι Έλληνες συνθέται διά να κλέψουν κάτι καλόν ορατόν να κρομαρίσουν το πνεύμα των τραγουδιών αυτών».

Στη Θεσσαλονίκη, ο Ριάδης συνθέτει μουσική θεαμάτων, έργα για πιάνο, νέους κύκλους τραγουδιών, τα χειροδικά του και επεξεργάζεται τη Λειτουργία του Ιωάννου Χρυσοστόμου, μεγάλο πατέρα της Εκκλησίας που τακτοποιεί το πολύτιμο βυζαντινό μουσικό υλικό της Αντιόχειας και πρόσθετε νέους ύμνους (390 μ.Χ.).

Μεταφράζει από τα γαλλικά και συνθέτει μουσική για το παραμυθόδραμα «Ο Ριάδης με το σουλούφι». Το παραμυθόδραμα παρουσιάζεται στη Θεσσαλονίκη από το θέατρο του Γιάγκου Αργυροπούλου.

Γράφει μουσική για την Εκδήλη του Βορειοπίθ που ανέβασε η Μαρίκα Κοτοπούλη.

Στο μάθημα της Ιστορίας Μουσικής έδινε βαθύτερο νόημα με τη μεταφυσική αντίληψη που είχε για τη γέννηση της Μουσικής και τη «θέση καταγωγή των μουσικών οργάνων».

Ανέπτυσσε τις σχετικές διδασκαλίες των Ανατολικών λαών - Κινέζων, Ιαπώνων-Ινδών-Ιαβαίων-, που θεωρούσαν τη Μουσική υπερκόσμιον αγαθόν με την αντίληψη του ωραίου και του καλού διά των οποίων εκδηλώνεται το θέλον.

Για την αρχαία ελληνική μουσική υποστήριζε την άποψη ότι ήταν πολυφωνική. Και επειδή είχε γερή κλαστική παιδεία, γνώση της αρχαιοελληνικής ποίησης και της ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας, θεμελίωσε τους οργανισμούς του με παραπομπές σε αρχαίους συγγραφείς (Πλουτάρχου, Πλάτωνα, Πλάτονα), με έξαρση του μεγάλου αρχαίου μουσουργού Αριστοξένου.

Τον γοήτευε ιδιαίτερα η διδασκαλία ότι η Μουσική και η 'Ορχηστρ γεννήθηκαν από την κίνηση των Πλανητών.

Ήταν περήφανος για την ιστορική κίνησή του και συνήθιζε ν' απαριθμεί ιστορικά γεγονότα και χρονολογίες.

Αγαπούσε τη φύση, το σκύμα, τη ζωή, τον άνθρωπο. Είχε μια παιθι-

στική συνείδηση. Ήταν ένας Έλληνας της Αλεξάνδρειας έποχης των πνευματικών και υλικών απολαύσεων. Η πρόσκληση από το Σύντομο Σκελιανού και η συμμετοχή του στις Δελφικές εορτές το 1928 ανταποκρίνονταν στην αρχαιολατρεία του και στην αντίληψη που είχε για τη σύνδεση της Μουσικής με την Όρεξη και τον Λόγο.

Ως παιδαγωγός στα μαθήματα πιάνου, πίστευε στη σφραγίδα δωρεάς, στα φυσικά χαρίσματα, στην ιδιαιτερότητα κάθε μαθητή.

Άφρονε ελεύθερο το μαθητή να δώσει τη δική του προσέγγιση, το δικό του «πάθος» στο έργο που ερμήνευε.

Οι αναλύσεις που συνόδευαν τη διδασκαλία του αναφέρονταν περισσότερο στην ποίηση, στο πνεύμα της μουσικής, παρά στις τεχνικές δυσκολίες. Ζητούσε ν' αποδοθεί η θρησκευτικότητα του Bach, η χάρη και η λεπτότητα του Mozart, οι δραματικές αντιθέσεις του Beethoven, η υπαρξιακή αγωνία στα Πρελούδια, ο ρυθμικός Μαζούρκις και τα valseς του Chopin, η κλασική ποίηση του Debussy.

Για τη δική του προσφορά στην ελληνική μουσική δεν εκφραζόταν συχνά. Μία φορά μόνο, θυμάμαι ότι διδάσκειντας τη συνάτη του Grieg Peer Gind, όπου δεσπόζουν οι νορβηγικοί ρυθμοί και μελωδίες, είπε πως θεωρεί ιδιάζον με εκείνη του Grieg τη δική του συμβολή στην ελληνική μουσική.

Προσωπικά, πρωτόκλαση μουσική Ριάδη, όταν στην τάξη της κ. Καλαμαριώτη δόθηκε μια συναυλία με έργα του.

Εκεί παρακολούθησα τη βασανιστική επεξεργασία που έκανε στη σύνθεσή του. Η ταλαιπωρία κ. Καλαμαριώτη έπρεπε κάθε φορά να προσκαρμύζεται στις αλλαγές με τις οποίες επιδίωκε να αποδοθεί τελειότερα η μουσική ιδέα, το πάθος που τον ενέπνευε.

Αυτή η τελειομανία, η αναπράσιμη ίσως, φαίνεται στα χειρόγραφα του. Οι πολλές διορθώσεις δυσχεραίνουν την τελειωτική της γραφή.

Ο Ριάδης ζούσε πάντοτε με τη μητέρα του, που υπερχαραίσιζε, στο πατρικό του σπίτι, απέναντι από το παλιό Ωδείο. Η μητέρα του, Ελισάβετ από το Αιβάδι του Ολύμπου, ήταν υπερβολική και φοβόταν μη τη χάσει. «Ευτυχισμένος εκείνος που δεν έχει χάσει τίποτα αγαπιά. Και που έχει κλείσει τα μάτια του εκείνη», γράφει κάπου σε ένα κομμάτι χειρός. Ο πατέρας του είχε πεθάνει πριν από χρόνια. Σ' ένα πένημο χαρακτηριστικό αλληλογραφίας σημειώνει: «Τα τραγούδια του πεθάνε μου πατέρα. Και γράφει:

Σ' κούω να βήεις σαν βήχο
να κραινέω σαν κραινέω
Κι έπειτα, λεν, πως πέθανες
κι έπειτα, λέω, πως ζω.

Φέρονε ένα γύρω έξο από το σπίτι μου
Κι είναι η ώρα, που γυρνούν οι πατεράδες
Φωταγωγημένη η Σαλονίκη, καρτέρω
Σε είδα, για μια στιγμή, εντός μου.

Ο τελευταίος στίχος εκφράζει το αίσθημα ότι οι αγαπημένοι μας νεκροί επιβιώνουν μέσα μας, που τόσο έντονα δραματικά έδωσε ο Γ. Ρίτσος στον Επιτάφιό του.

Στα τελευταία χρόνια της ζωής του ο Ριάδης, εγκαταλείποντας την εκπαιδευτική εμφάνιση (μονόλο κλπ.), προτίμησε μια περίοδο δημιουργική. Είχε τιμηθεί με το Αριστείο της Ακαδημίας και ως άλλος Proust, à la recherche du temps perdu, είχε σκοπό να αλληλοχρώσει την Ιστορία του, να συνεχίσει το συνθετικό του έργο και να γράψει τα απομνημονεύματά του.

Είχε γνωρίσει πολλές διεθνείς προσωπικότητες, αλληλογραφούσε με τον μεγάλο Einstein και ήθελε να ιστορήσει τα βιώματά του.

Τότε ήθελε η αρρώστια. Μελιχίος πυρετός βαρύτερης μορφής, είπαν. Κλείσθηκε στο σπίτι του για μεγάλο χρονικό διάστημα. Δείχταν μόνο τη στενή φίλη του Αγλαΐα Συναΐ (στα εκπαιδευτικά της δίδασκε), τον μαθητή του Κατωκιάτσου και τον φίλο του Κ. Κεραλά, γνωστό λόγιό της Θεσσαλονίκης.

Ο Κ. Κεραλάς, όταν πια η κατάσταση του είχε επιδεινωθεί με εγκρατικό επιστάδιο, προέκλισε την κινητοποίηση επιτροπής διανοομένων για τη μεταφορά του στο Δημόσιο Νοσοκομείο. Εκεί έζησε μερικούς μήνες, νομίζω, ανέκδοτος να κινείται και να μιλάει. Είχε, όμως επαφή με το περιβάλλον.

Όταν μαζί με τον Μανώλη Καλομοίρη και τον πατέρα μου τον επισκεφθήκαμε, δάκρυσε, ακούγοντας τον Καλομοίρη να του μιλά για μελλοντικό κονσέρτο με έργα του.

Στο δρόμο της επιστροφής από το Νοσοκομείο, ο Καλομοίρης μας εξέφρασε το θαυμασμό του για το συνθετικό έργο του Ριάδη. Τον χαρακτήρισε Schubert της Ελλάδας. «Τα τραγούδια του, μας είπε, είναι τα θαυμαστότερα της Ελληνικής Μουσικής».

Με τον Καλομοίρη συνάδεις τον Ριάδη χροιάς εκτίμησης και φίλια. Στην Ιστορία της Μουσικής, ο Ριάδης χαρακτηρίζει τον Καλομοίρη ως στυλοβάτη της Ελληνικής Μουσικής. «Οι νέοι μας μουσουργοί, γράφει, θα εύρονται διά να τους εγκαρδιώνουν εις τον ορατόν των δρόμον, και μερικιά έσοχα τραγούδια, ιδίαι της Σύλλογής "Ιαμβοί και Ανάπαιστοι"».

Αιδήμη στενότερη και μακροχρόνια φιλική σχέση είχε ο Ριάδης με τον Ανδρέα Παπαναστασίου, «μια από τις μεγαλύτερες διανοίες της νεότερης Ελλάδας και έντιμο άνθρωπο», όπως γράφει. Τον Αλ. Παπαναστασίου γνώριζε και θετικά κι εγώ από παιδί, γιατί μεγάλωσα σ' ένα πολιτικό περιβάλλον, εμπνευσμένο από τις ανθρωποκεντρικές πολιτικές ιδέες της Δημοκρατικής Ένωσης.

Η επίσκεψη του Παπαναστασίου στο Νοσοκομείο ήταν δραματική, Κ' η πικρία του Παπαναστασίου για την αναπόφευκτη απόπειρα του μεγάλου εθνικού κεφαλαίου, όπως είπε εύκρινεστάτα.

Αν δεν έφτανε οι εκκίνος από τη ζωή δύο χρόνια αργότερα, την εποχή της Μεταξικής δικτατορίας, ίσως η μεταθανάτια τύχη των έργων του Ριάδη, να ήταν άλλη.

Ο Ριάδης πέθανε το 1935. Τον επόμενο χρόνο, ο Δήμος Θεσσαλονίκης βούλησε οικονομικά το Σύλλογο Απορριπτών Α' Γυμνασίου θηλέων και μια ομάδα φοιτητών και ανεβάζαμε στη μνήμη του τον «Ρικιέ με το σουλούφι». Διδασκαλία Γ. Κοπανιά, διεύθυνση ορχήστρας Θεοφάνους. Παρηγορηθήκαμε γιες ότι και οι απόρριπτες του Νούικα ανέβασαν το έργο αυτό αργότερα.

Πέρασαν από τότε δεκαετίες... Το μεγαλύτερο τμήμα ενός αιώνα από τους πιο φρικτούς, τους πιο ζοφερούς της ιστορίας της ανθρωπότητας.

Δεκαετίες ενός αιώνα που γνώρισε όμως τα ελκυστικότερα ανθρώπινα επιτεύγματα. Ενώς αιώνα που την τραγικότητά του παρουσιάζει χριστοφορηματικά ο Ελύτης στο «Άξιον Εστί».

Για την Ελλάδα, τα χρόνια αυτά ήταν δύσκολα και τραυικά μαζί. Οι εθνικές περιπέτειες και η παράλληλη, τεχνολογική επανάσταση άλλαζαν ριζικά, καθοριστικά τη ζωή μας.

Την εθνική σχολή των συνθετών, που εμπνέονταν από τη δημοτική και βυζαντινή παράδοση, διαδέχονταν οι νέες μουσουργίες. Αυτοί δουλεύουν ένταχτα τα αστικά λαϊκά θέματα, τα τραγούδια των ολόων εξελισσομένων πόλεων, που εκπνέουν τις νέες δοκιμασίες του λαού μας. Γιατί υδεν έχουν πιατέ τελειωμό οι πίκρες και οι καημοί του κόσμου, για να θυμηθούμε τον απαράμιλλο Παπαδιαμάντη.

Με τη βοήθεια της νέας τεχνολογίας, οι σύγχρονοι συνθέτες φέρνουν τα έργα τους πίσω, κοντά στον λαό. Έχουν πλατιά λαϊκή απήχηση.

Αυτό τον κίνδυνο αντιμετώπισαν οι διάφοροι Σύλλογοι Φίλων των Καλλιερών, Σκαλιχότα που ιδρύθηκαν για τη διάδοση των έργων τους.

Για τον Ριάδη οργανώθηκε στα 1960 (25 χρόνια από το θάνατό του) με πρωτοβουλία της Μακεδονικής Εστίας στην Αθήνα συναυλία με έργα του.

Μίλησαν οι Καζαντζής και Μάριο Βάρβογλης. Τραγουδούσε η Ν. Φαγκιά-Στηλιοπούλου. Απήγγειλε η Στέλλα Γεωργιάδη.

Έκτοτε σπάνια ή μεμονωμένα εκτελούνται έργα του.

Πρέπει να αναφερθεί εδώ η συμφορική παρουσίαση του «Ρικιέ με το σουλούφι» από τον καλύτερο Άλκη Μπαλά.

Στο διάστημα αυτό έγινε μελέτη των έργων του από τους Λεωτσάκος και Ανωγειανάκης. Εκδόθηκαν τα Νορδικά και η Λειτουργία του Χρισοστόμου από το Ιβδίκο Θεσσαλονίκης και το Γαλλικό Ινστιτούτο.

Από το 1978 που παρέλαβα τα χειρόγραφα με τη φροντίδα του Βάρενα Φιδελή επιδιώκομαι να εκδοθούν οποιεσδήποτε η νεότερη γενιά των συνθετών για την επεξεργασία τους. Οι πολλαπλές γραφές, διορθώσεις και προσθήκες καθιστούν δύσκολη την ανάγνωσή τους.

Ο κίνδυνος να αλλοιωθούν όσα είναι γραμμένα μόνο με μολύβι είναι προφανής.

Γίνεται φανερό, ότι χρειάζεται συστηματική και χρονόβαρα απασχόληση για την καθαρογράφηση και αποκορυστάλλωση της τελικής μορφής τους. Για να είναι δυνατή η έκδοση και η επιτέλεσή τους.

Ο νέος αιώνας συνθέτης Ν. Χριστοδούλου αναλαμβάνει την επεξεργασία των έργων μουσικής δοματίου. Με τη συμπαράσταση του Συνδέσμου Θεσσαλονικέων επιδιώκεται η χρηματοδότηση των εργασιών αυτών από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Πριν από δύο χρόνια περίπου ο Υπουργός Πολιτισμού κ. Χαρολάμης Μπιτσίκης, ύστερα από εθνική επιτήρηση του κ. Φιδελή, εγκρίνει αίτηση για χρηματοδότηση της διοργανώσεως των Νορδικών και της Λειτουργίας του Χρισοστόμου, που ήδη έχει τελειώσει.

Μαζί με το Δ.Σ. του Συνδέσμου Θεσσαλονικέων και τον Βάρενα Φιδελή προκηλώσαμε και πέτυχα τη συνεργασία των Φίλων του Μεγάρου Μουσικής για την οργάνωση συναυλίας στην Αθήνα με έργα Ριάδη. Η συναυλία έγινε στις 15 Οκτωβρίου 1983.

Εκινά έτσι μια εργασία, που είναι βέβαια, πως με τη βοήθεια των Φίλων του Μεγάρου Μουσικής και κυρίως των φίλων της Θεσσαλονίκης, θα συντελέσει στην αναβίωση της Μουσικής αυτής, που στη βάση της έχει εθνικές ρίζες, έντονο λαϊκό χρώμα, επεξεργασμένο περίτεχνα με σοφία, λιτότητα και μέτρο.

Γιατί, όπως πίστευα ο ίδιος ο συνθέτης, ότι μετράει είναι στο πνεύμα της λαϊκής μας Μουσικής και όχι η δοκιμή μίμησής των εξωτερικών τύπων.

ΤΕΛΟΣ